

«М.А. Гендельманның 110 жылдығына арналған «Сейфуллин оқулары – 19» халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының материалдары = Материалы международной научно-практической конференции «Сейфуллинские чтения – 19», посвященной 110 - летию М.А. Гендельмана» - 2023.- Т.І, Ч.ІІІ.- Б. 200-204.

ӘӨЖ327.862: 004.7

БІЛІМ БЕРУДЕ ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІНІ ПАЙДАЛАНУ МҮМКІНДІК- ТЕРІ

Пірмағанбет Нұржан Еркінұлы - Қорқыт Ата атындағы Қызылорда университеті «Информатика» мамандығының 1- курс магистранты;

*Ибадулла С. И. PhD, техника ғылымдарының кандидаты;
Құлмырзаев Н. С. экономика ғылымдарының кандидаты.
Қызылорда қаласы, Қорқыт Ата атындағы Қызылорда университеті*

Бүгінгі таңда әлеуметтік желілер біздің барлығымыздың өміріміздің бір бөлігіне айналғаны сөзсіз. Олардың тарихы 1994 жылдан бастау алады, сол кезде технологиялық прогрестің кейбірі веб-сайттарға, форумдарға, жедел хабарламаларға және достар тізімдеріне пікірлер қосуға мүмкіндік берді.

Әлеуметтік желі адамдардың бір-бірімен танысуына, білуіне және өзара әрекеттесу идеясына негізделген орта. Қазіргі уақытта әлеуметтік желі біздің өмірімізге әсері маңызды, себебі олар саяси, экономикалық және білім беру сияқты өмірдің барлық салаларында көп қолданысқа ие.

Әлеуметтік желі адамдар арасындағы қарым-қатынастың маңызды құралдарының біріне айналды. Алайда, әлеуметтік желілермен қатар, Интернеттегі веб-сайттарда да миллиондаған адамдар белгілі бір пәндер бойынша тәжірибелерімен бөліседі және сол желі пайдаланушыларына әртүрлі ортақ файлдар, фотосуреттер мен бейнелер жібереді, блогтар жасайды және хабарламалар таратады, сонымен қатар нақты уақыт режимінде сөйлесе алады. Бұл желілердің «Әлеуметтік» деп аталу себебі, олар достарыңызбен және әріптестеріңізбен сөйлесуге, интернет кеңістігінде осы желілердің пайдаланушылары арасындағы байланысты зерттеуге және нығайтуға мүмкіндік беруінде. Әлемдегі ең танымал әлеуметтік желілер қатарына **Facebook (Facebook.com)** және **Twitter (Twitter.com)** және **Instagram (Instagram.com)** және тағы басқалар жатады. Солардың ішінде Facebook әлеуметтік желісі қызметтері тез танымал болды. Ақпаратты іздеуге немесе басқалармен байланысуға арналған орталықтандырылмаған іздеу жүйесі ретінде интернет моделі ескерілген [1]. Бұл желілер көптеген қызметтерді ұсынады және осы қызметтердің ішіндегі ең маңыздыларының бірі - блогтар, онда пайдаланушылар өз идеяларымен бөліп және оны басқа пайдаланушылармен талқылай алады. Олар экономикалық, саяси, әлеуметтік

және білім беру жағынан жаһандық әлем іс-шараларында шешім қабылдауда үлкен және ықпалды рөл атқарады.

Зерттеушілер Facebook-ті оқыту педагогикасын жақсарту және тартымды оқу ортасын құру үшін әзірлеу және енгізу үшін пайдаланды. Facebook сияқты әлеуметтік желі технологиялары қатысушыларға оқу ортасында қатысуға мүмкіндік береді, мұнда оқу процесі сынып ішінде де, одан тыс жерлерде де бір-бірінің орнына жүруі мүмкін. Нәтижелер білім алушылар мен оқытушылар үшін білім беруде әлеуметтік желіні сәтті пайдаланудың артықшылықтары бар екенін көрсетті.

Сурет 1. Білім беруде әлеуметтік желіні пайдаланудың артықшылықтары.

Осылайша, желілік технологияларды білім алушылар мен оқытушылар үшін оқу құралы ретінде оқыту мәдениетін қалыптастыру үшін тиімді пайдалануға болады. Сонымен қатар, болашақта әлеуметтік желі сайттары сыныптан тыс оқыту мен оқытуды кеңейту үшін айтарлықтай беделдікке ие болады [2].

Зерттеушілер әлеуметтік желілер арқылы педагогикалық модель құру үшін білім беруді қолдау үшін әлеуметтік желіні қалай пайдалану керектігін қарастырды және зерттеуде жеке шығармашылықты дамыту мен топтық ынтымақтастық әрекеттері арасындағы тепе-теңдікті анықтауға тырысты. Бұл модель дәстүрлі оқыту моделіне негізделген және дизайнерлік білімге тән белгілерді алады. Әлеуметтік желі сайттары оқушылар мен оқытушы арасындағы қарым-қатынастың негізгі құралына айналды.

Біз әлеуметтік желі сайттары оқушылар деңгейінде де, оқытушылар деңгейінде де білім беруді жақсарту мен дамытуда маңызды рөл атқаратынын көре аламыз.

Бүгінде білім беруде интернеттің мүмкіндіктерін қолдану бұрынғыдан да қолжетімді. Интернеттегі құралдарды қолданатын мұғалімдер оқушыларға олардың білім алуына қатысуға мүмкіндік бергенімен, оның да зиянды тұстары болуы мүмкін.

Білім беруде әлеуметтік желіні пайдалану мәселесі

Білім беруде әлеуметтік желіні пайдалану барысында құпиялылық, уақытты алу және түсінбеушілік сияқты көптеген мәселелерге тап болуы мүмкін.

Қазіргі уақытта Facebook және Twitter сияқты әлеуметтік желі сайттары тіркелгісі келетіндердің барлығына дерлік ашық. Дегенмен, зерттеушілер құпиялылық мәселелері мен интернеттегі мінез-құлық арасындағы байланысты зерттеді. Зерттеулер көрсеткендей, пайдаланушылар өздерінің жеке ақпаратының құпиялылығына қатысты өте үлкен алаңдаушылық білдіреді, бірақ оны қорғауға келгенде әлсіз тұстары баршылық [3]. Әлеуметтік желі сайттарында жеке тұлғалар ұсынатын ақпараттың көп бөлігі элективті болса да, пайдаланушылар жеке ақпараттың көп мөлшерін онлайн режимінде көрсету арқылы біртіндеп ашық баяндайды. Сондықтан, осы сайттарда тіркелетін пайдаланушылардың басты мәселелерінің бірі - құпиялылық. Пайдаланушылар әлеуметтік желілерде жариялайтын ақпарат қаншалықты құпия? Ақпаратқа кім қол жеткізе алады және ол не үшін қолданылады? Ата-ана, оқушы, оқытушы және веб - сайтты жасаушы - адамның жеке өмірге деген құқығын түсінуін және оны соған сәйкес пайдалануын қамтамасыз ету кімнің рөлі? Әркім өзіне осы сұрақтарды қояды. Сонымен, құпиялылық - бұл білім беруде әлеуметтік желіні қолданудағы кедергілердің бірі.

Әлеуметтік желілердің арқасында адамның көптеген достары пайда болады, бірақ бұл достықтың сапасы мен тұтастығы әрқашан шындыққа сәйкес келе бермейді. Екінші жағынан, осы әлеуметтік желі сайттарындағы адам туралы мәліметтер әрдайым 100% адал және сенімді бола бермейді және олар өз пайдаланушыларының жеке деректерін (жасын, орналасқан жерін және т.б.) тексермейді. Сайттар адамдарға өздерінің позитивті және дәл бейнесін ұсынуға мүмкіндік бергенімен, бұл ашықтықты теріс пайдаланушылар да бар. Осылайша, әлеуметтік желі сайттары арқылы көптеген достардың болуы жақсы жағынан гөрі көп зиян келтіруі мүмкін. Бұл өз кезегінде білім беруде әлеуметтік желіні қолдануға әсер етеді.

Интернетте жеке адамдардың бір - бірімен өткізген уақытының мөлшері де маңызды. Бұл адамдардың денсаулығына әсер етеді, өйткені осы әлеуметтік желілерді қарауға көп уақыт жұмсау адам ағзасының қалай жұмыс істеуіне әсер етеді және иммундық және гормоналды деңгейлерді, сондай - ақ артериялардың жұмысын әлсіретеді. Сонымен қатар, бұл психикалық денсаулыққа да әсер етеді. Білім беруде әлеуметтік желіні пайдалану оқуға деген ынтаның болмауына әкелуі мүмкін және компьютерде ұзақ отыру зерігуге де әкелуі мүмкін.

ELearning білім алушыға жеке қарым-қатынас кезінде пайда болатын түсіндіру мен нақтылаудың бірдей мүмкіндіктерін бермейді [4]. Оқушылар әлеуметтік желілер арқылы өз көзқарастары мен идеяларын жазбаша түрде жеткізуде кейбір қиындықтарға тап болады, өйткені көптеген оқушылар өз идеяларын ауызша жеткізуді таңдайды, бұл олардың оқу барысында жылдар бойы қолданған тәсілі, ал электрондық білім беру пайдаланушылары өз

идеяларын еркін білдіру үшін жазу дағдыларын меңгеруі керек. Бетпе-бет сөйлесу адамдарға тон, интонация, дене тілі сияқты физикалық белгілерді қабылдауға мүмкіндік береді, олар онлайн ортада жоқ.

Білім беру саласында әлеуметтік желі сайттары білім алушыға қазіргі оқу орнының ішінде де, сыртында да басқа білім алушылармен, оқытушылармен, әкімшілермен, түлектермен байланысу мүмкіндігін ұсынады. Ғалымдар әлеуметтік желі құралдарын білім алушыларды мағыналы коммуникативтік тәжірибеге, мазмұнды бөлісуге және ынтымақтастыққа тарту, ынталандыру және тарату қабілеті үшін жақсы пікірлер айтуда [5].

«Икемді оқыту» адамдардың нені, қашан, қайда және қалай үйренетінін таңдауды кеңейтеді. Ол оқытудың әртүрлі стильдерін, соның ішінде eLearning-ті қолдайды. Икемділік дегеніміз - кәсіптік білім беру мен кәсіптік оқыту және қоғамдастықтардың үнемі өзгеріп отыратын қажеттіліктері мен мақсаттарын болжау және оларға жауап беру [6]. Икемділік-әлеуметтік желілердегі онлайн оқытудың ең тартымды элементтерінің бірі. Бетпе-бет және онлайн оқытуды біріктіретін аралас тәсілдер тек онлайн педагогикаға қарағанда жақсырақ. Бетпе-бет сабақтар эмоционалды түсінудің жоғары деңгейін қамтамасыз етуі мүмкін, ал онлайн компоненттердің ыңғайлылығы мен икемділігі білім алушыларды білім беру тапсырмаларын орындауға ынталандыруы мүмкін. Бұл білім алушылардың әртүрлі көзқарастарына ықпал етеді, әлеуметтік желілердегі чаттар сияқты форумдарда тақырыптар бойынша пікір алмасуға мүмкіндік береді [7], бұл пікірлер мен ұсыныстарды пайдалану және оларды білім алушының көзқарастарымен біріктіру мүмкіндіктерін арттырады, сонымен қатар берік қалыптастыруға көмектеседі. Білім беру теориялары адамның өзара әрекеттесуі оқу процесінің маңызды элементі екенін растайды. Айта кету керек, әлеуметтік желілер осындай виртуалды сыныптар, чаттар және бейне кездесулер арқылы қатысуды қамтамасыз етеді.

Ақпаратты есте сақтау біздің барлық сезім мүшелерімізге байланысты, ал реакция жеке ерекшеліктерге және оқуға деген ынтаға байланысты. Осылайша, дәстүрлі оқыту әдістерімен сирек ұсынылатын оқушыға қайталану мүмкіндігін беретін әдісті қамтамасыз ету қажет [8]. Әлеуметтік желі бұл әдісті өз сайттары арқылы ұсынды және оқушыларға ақпаратты дереу немесе кейінірек алуға мүмкіндік береді.

Әлеуметтік желі кез келген уақытта және кез келген жерде оқу материалдарына қол жеткізу, қарау, жаңарту және өңдеу тұрғысынан қарапайым және жылдам. Сонымен қатар, бұл оқушыға қажет онлайн режимінде ұсынылатын көптеген курстардың ішінен оқу материалдарын таңдауға мүмкіндік береді, және де курс материалдарын таратуды жеңілдетеді. Әлеуметтік желі стрессті азайтуға және білім алушылардың қанағаттануын арттыруға көмектеседі. Бұл әр оқушыға (баяу немесе жылдам) өз қарқыны мен жылдамдығымен (өзін-өзі ынталандыру) үйренуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, кез келген уақытта хабарландыру тақтасындағы талқылауға қосылу немесе чатта сыныптастары мен оқытушыларына

кашықтан қатысуы оңай. Бұл мультижелі, викториналар, өзара әрекеттесу сияқты eLearning аясындағы көптеген элементтерді пайдалану арқылы тақырыпты тереңірек түсінуге және есте сақтауды арттыруға мүмкіндік береді, сондай-ақ түсіну үшін жаттығуды қайта-қайта қайталау мүмкіндігі бар. Әлеуметтік желі олардың сайттарында қолжетімді курстарға қол жеткізуді қамтамасыз етеді, бұл оқушыға кез келген уақытта онлайн курстарды орындауға және білім беру процесінде кеңістік пен уақыт шектеулерін жеңуге мүмкіндік береді. Нәтижесінде бұл кесте қақтығыстарын шешуге көмектеседі.

Әлеуметтік желіні білім беру құралы ретінде пайдаланудың кейбір артықшылықтары мен кемшіліктері бар. Құпиялылық, шынайы достық, уақытты алу және түсінбеушілік - бұл әлеуметтік желі арқылы білім берудің ең маңызды мәселелері. Екінші жағынан, икемділік, қайталап оқу, ыңғайлылық және қол жетімділік білім беруде әлеуметтік желіні пайдалануға маңызды әсер етеді.

Пайданылған әдебиеттер тізімі

1 Ractham, P., & Firpo, D. (2011). Using Social Networking Technology to Enhance Learning in Higher Education: A Case Study Using Facebook 2011 44th Hawaii International Conference on System Sciences, 1-10. [Электронды ресурс] Қолжетімді ресурс: (<https://api.semanticscholar.org/CorpusID:206705061>) Қолданыстағы күндер: 07.02.2023

2 Jiang, Hao and Ming-Xi Tang. "Web-Based Learning Platforms Integrating Social Networking for Design Education at High Schools in China." 2010 International Conference on Computational Intelligence and Software Engineering (2010): 1-3. [Электронды ресурс] Қолжетімді ресурс: (<https://api.semanticscholar.org/CorpusID:18631508>) Қолданыстағы күндер: 07.02.2023

3 Dwyer, C. and Hiltz, S and Passerini, P. (2007), "Trust and privacy concern within social networking sites A comparison of Facebook and MySpace", Proceedings of the Thirteenth Americas Conference on Information Systems, Keystone, Colorado August 09 - 12 2007. [Электронды ресурс] Қолжетімді ресурс: (https://www.researchgate.net/publication/273060202_The_Role_of_Social_Networking_in_the_Social_Reform_of_Young_Society) Қолданыстағы күндер: 07.02.2023

4 Hameed, Shafqat et al.] "Effective e-learning integration with traditional learning in a blended learning environment." (2008). [Электронды ресурс] Қолжетімді ресурс: (<https://api.semanticscholar.org/CorpusID:109153133>) Қолданыстағы күндер: 07.02.2023

5 Mills, Nicole A. [Text] "Situated Learning through Social Networking Communities: The Development of Joint Enterprise, Mutual Engagement, and a Shared Repertoire." the CALICO Journal 28 (2011): 345-368. [Электронды ресурс] Қолжетімді ресурс:

(<https://api.semanticscholar.org/CorpusID:62811015>) Қолданыстағы күндер: 07.02.2023

6 Zaidieh, Ashraf Jalal Yousef. [Text] “The Use of Social Networking in Education : Challenges and Opportunities.” (2012). [Электронды ресурс] Қолжетімді ресурс: (<https://api.semanticscholar.org/CorpusID:15388078>) Қолданыстағы күндер: 07.02.2023

7 Dobrzański, Leszek A. et al. [Text] “Teaching of material science matters using e-learning techniques.” Archives of materials science and engineering 28 (2007): 691-694. [Электронды ресурс] Қолжетімді ресурс: (<https://api.semanticscholar.org/CorpusID:59764786>) Қолданыстағы күндер: 07.02.2023

8 [flexiblelearnng.net.au], Definition of key terms used in e-learning Australian Flexible Learning Framework Quick Guides series. [Электронды ресурс] Қолжетімді ресурс: (https://www.academia.edu/3059622/The_Use_of_Social_Networking_in_Education_Challenges_and_Opportunities) Қолданыстағы күндер: 07.02.2023